

ПРИНЦИПИ РЕНОВАЦІЇ ВІЙСЬКОВОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Географія військових об'єктів, що були реконструйовані та змінені функціонально включає Нідерланди (оборонні форти Нової Голландської Ватерлінії), Польщу, Німеччину, Бельгію, Литву, Словаччину тощо.

Призначення усіх перерахованих об'єктів – це військові гарнізонні комплекси, збудовані у II половині XIX – на початку XX століття з метою розташування великої кількості військових. Функціональна зміна будівель відбулась на житлову (приватні апартаменти, готель), громадську: культурну (музей, мистецька галерея, океанарій), харчову (кав'ярня, бістро), спортивну (гольф-клуб, спортивно-рекреаційний центр), адміністративну (офісні приміщення), ритуальну (крематорій з урнеvim цвинтарем). Частина Польщі, що перебувала у складі Російської імперії, зазнала її значного впливу у соціальних, культурних, релігійних та військових сферах. Дислокація значного військового контингенту та насадження православ'я як основної державної релігії вилилось у укріплення кордонів шляхом будівництва гарнізонних комплексів. Деякі з них збереглись і до сьогодні, інші руйнуються або повністю розібрані на будівельні матеріали. Серед збережених комплексів можна виділити гарнізони у Грубешові, Пултуську та Скерневіце як приклади реновації та ревіталізації військових житлових об'єктів у сучасне міське середовище.

Казарми у Грубешові (Польща), що було збудовано у 1903 – 1906 рр. за наказом Миколи II для потреб 7 полку уланів ольвіопольських, реконструювались згідно сучасних вимог і потреб військових: частину з них було утеплено, поштукатурено та пофарбовано. Хоча основні елементи декору фасадів були збережені (фронти, пілястри, замкові камені над вікнами), проте дрібніші фрагменти втрачені (орнаменти на карнизах та фризах, фронтонах). У іншій частині будівель був збережений первинний зовнішній вигляд: розчищена цегляна кладка, відновлений оригінальний колір, елементи декору. Також було відреставровано дерев'яні вікна, двері або замінено пошкоджені на нові, металеву ковку тощо. Хорошим є стан гарнізонного комплексу у м. Скерневіце, Польща, збудованого для 31 Алексєєвського полку. Його було відремонтовано та переобладнано для Державного вищого професійного училища.

Перебудова та реконструкція торкнулась і військових гарнізонних церков. З 1918 року, коли російські війська залишили ці території, у суспільстві виникла потреба реваншу і знищення усього, що нагадувало російське панування. Найбільше це відбилось на храмах як головних символах російської епохи. У цей період було розпочато процес ревіндикації – масову експропріацію православних церков і передавання їх католикам, уніатам, рідше – протестантам. Лише у декількох храмах було

збережено первинний вигляд з невеликими змінами, наприклад військова церква в м. Кельце, Святих Кирила та Мефодія у м. Ченстохова, військова церква Святого Алексія у м. Лодзь.

*Рисунок 1 – Приклади реконструкції гарнізонних комплексів у Польщі:
зверху – Гарнізонний комплекс 7 полку уланів ольвінопольських у м. Грубешів;
знизу – Гарнізонний комплекс 31 Алексеєвського полку у м. Скерневіце*

Український досвід реконструкції та реновації військових гарнізонних комплексів є незначним і не досить позитивним. Основних та в окремих випадках кардинальних змін та трансформацій зазнали фасади будівель, що вплинуло на їхній стилістичний та естетичний вигляд (у містах Рівне, Острог, Дубно). Основна трансформація, що присутня практично у 95 відсотках гарнізонів – пофарбування стін фасадів. У більшості підібрано кольори близькі до кольору цегли, проте є приклади застосування абсолютно несумісних кольорів (рожевий, світло-зелений тощо). Другий вид трансформації – обшивка фасадів рекламними пластиковими щитами або новітніми матеріалами (стінові алюмінієві сандвіч-панелі). Цей засіб використовується на стінах магазинів або інших громадських закладів, розташованих на перших поверхах будівель. Третій – добудова приміщень або елементів, що не відповідає стилістиці будівлі. Як приклад, облаштування вхідного ганку до магазину із застосуванням колон з балюстрадами та портика у класицистичному стилі.

Перелічені трансформації фасадів знищують їх первісний вигляд, архітектурно-історичну цінність та естетичну привабливість. Тому робота у цьому напрямі потребує деталізації та подальших досліджень.

*Рисунок 2 – Приклади реновації фасадів гарнізонних будівель Волині:
зверху – Гарнізонний комплекс у с. Білокриниця Кременецького району Тернопільської області;
знизу – Гарнізонний комплекс у м. Дубно Рівненської області*